

УДК 340

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2025-32-3-87>

Сергій Олександрович Грицай

Кафедра галузевого права та загальноправових дисциплін
Інститут права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Київ, Україна

ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ, ВИЗНАЧЕННЯ, СПІВВІДНОШЕННЯ

Анотація. У сучасному світі, який зокрема характеризується інноваціями, відзначається тенденція до розширення «об'єктів» правового регулювання, при цьому відмічається висока динаміка ступеня її диверсифікації, що наглядно вбачається на прикладі суспільних відносин у сфері цифрових фінансових технологій, криптовалют (віртуальні активи і т.п.). При такій динаміці та коли законодавець не вдосконалює нормативно-правове поле для їх регулювання, при цьому офіційно не заперечуючи правовий характер таких суспільних відносин, відмічається не однозначна їх ідентифікація як «об'єкта» правового регулювання. Є і протилежні процеси, коли навпаки видання недосконалих нових нормативно-правових актів далеко не завжди дають можливість ідентифікувати нові «об'єкти» (не повною або не вірною ідентифікацією), усе разом це не сприяє зміцненню правової держави й розбалансовує судову та правоохоронну систему. **Мета.** Впровадження альтернативної концепції в методології розбудови фрагменту загальної теорії права, а саме через розототожнення «об'єкту» і «предмету» у базовій та ключових категоріях загальної теорії права, вбачається вкрай важливою задачею. **Висновки.** 1. Через правовий аналіз поняття «сфери» правового регулювання» обґрунтовано його доречність, як прототипу для формування визначення поняття «об'єкту» правового регулювання. 2. Сформовано визначення поняття «об'єкт» правового регулювання, як стійкі, однорідні, об'єктивні, соціально значущі та свідомо-вольові суспільні відносини, що мають вираз у поведінці (діянні) суб'єктів, які опосередковано цілеспрямовані на певний інтерес та/або інтерес-блага (матеріальні та нематеріальні): які вже врегульовані нормами права, або такі що розглядаються на доцільність поряд із можливістю піддати їх правовому регулюванню (або змінити, скасувати врегульовані), – у межах розумно-допустимого втручання в соціальне життя суспільства. 3. Сформовано визначення поняття «предмет» правового регулювання, як висвітлення у нормах права змісту правового регулювання (у т.р. встановлюючи його механізм) суспільних відносини, як складової частини об'єкту правового регулювання.

Ключові слова: загальна теорія права, правознавство, юриспруденція, об'єкт, предмет, сутність права, закономірності, правове регулювання, розототожнення об'єкту і предмету.

Serhii O. Hrytsai

Department of Sectoral Law and General Legal Disciplines
Institute of Law and Social Relations
Open International University of Human Development «Ukraine»
Kiev, Ukraine

OBJECT AND SUBJECT OF LEGAL REGULATION: ESSENCE, CONTENT, DEFINITION, CORRELATION

Abstract. *In today's world, which is characterized by innovation, there is a tendency to expand the «objects» of legal regulation, with a high degree of diversification, as can be seen in the example of social relations in the field of digital financial technologies, cryptocurrencies (virtual assets, etc.). With such dynamics and when the legislator does not improve the regulatory framework for their regulation, while not officially denying the legal nature of such social relations, at the same time, it does not unequivocally identify them as an «object» of legal regulation. There are also opposite processes, when, on the contrary, the issuance of new regulatory acts does not always occur alongside the identification of new «objects» (incomplete or incorrect identification), which does not contribute to the strengthening of the legal system and destabilizes the judicial and law enforcement systems. **Purpose.** The introduction of an alternative concept into the methodology of developing a fragment of general legal theory, namely through the identification of the «object» and «subject» in the basic and key categories of general legal theory, is considered an extremely important task. **Conclusions.** 1. Through a legal analysis of the concept of «sphere,» its relevance as a prototype for forming the definition of the concept of 'object' of legal regulation is substantiated. 2. The definition of the concept of «object» of legal regulation has been formulated as stable, homogeneous, objective, socially significant, and conscious-volitional social relations that are expressed in the behavior (actions) of subjects who are indirectly focused on a specific interest and/or interests-benefits (material and immaterial): which are already regulated by legal norms or are being considered for feasibility, along with the possibility of subjecting them to legal regulation (or changing or abolishing the regulated ones), within the limits of reasonable and permissible interference in the social life of society. 3. The definition of the concept of the «subject» of legal regulation has been formed as the reflection in legal norms of the content of legal regulation (including establishing its mechanism) of social relations as a component part of the object of legal*

Keywords: *general theory of law, jurisprudence, jurisprudence, object, subject, essence of law, regularities, legal regulation, disidentification of object and subject.*

ВСТУП

Більша частина сучасних учених юристів у своїх роботах взагалі не згадують поняття «об'єкт правового регулювання», а тільки використовують поняття «предмет правового регулювання»: С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова, С. В. Білозьоров та ін. у «Теорія держави та права: навчальний посібник» (2017); Р. Б. Тополевський, Н. В. Федіна у «Теорія державі і права: навчальний посібник» (2020);

О. Ф. Скакун у «Теорія держави і права: підручник» (2001); М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. у «Загальна теорія держави і права: підручник» (2009); П. М. Рабінович у «Основи загальної теорії права та держави: навчальний посібник» (2007); М. С. Кельман, О. Г. Мурашин у «Загальна теорія держави та права: підручник» (2005) та ін.

Л. М. Стрельбицька, О. О. Тихомиров, М. М. Мікуліна та ін. у «Теорія держави і права: навчальний посібник для підготовки фахівців з інформаційної безпеки» (2016) указують, що правовому регулюванню, як і будь-якій діяльності притаманні свої мета й завдання (конкретні позитивні цілі), об'єкт і предмет, засоби і методи, принципи, результати [1]. Однак, як можна бачити, серед усього іншого, констатуючи про наявність об'єкту правового регулювання автори посібника не надають визначення його поняття.

Разом з тим М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв й Ю. І. Матвеева у «Загальна теорія права: підручник» (2015) визначають об'єктом правового регулювання поведінку людей та їх об'єднань у суспільстві, яка через свою соціальну значущість регулюється нормами права (юридично значуща поведінка). Крім того, в юридичній літературі використовується більш широке, ніж правове регулювання поняття «правовий вплив», безпосереднім об'єктом якого є не тільки поведінка людини, а також її свідомість, психіка. [2].

Окрім цього і В. М. Протасов у «Теорія права та держави. Проблеми теорії права та держави. Питання та відповіді» (1999) розуміючи існування проблеми, у викладеному матеріалі, навіть поєднує назву «предмет» та «об'єкт», ставлячи то один елемент попереду, то інший: «Однак у даному випадку проблему слід поставити ширше та розглянути питання про те, що взагалі є предметом (об'єктом) правового регулювання?».

Наукові роботи галузевого напрямку також не мають єдиної позиції щодо поняття «об'єкт» і «предмет» правового регулювання конкретної галузі. Подібних прикладів серед наукових робіт є безліч і все це вказує на не достатність розробленості загальнотеоретичних засад щодо поняття «*правове регулювання*» і його невід'ємних характеризуючи складових об'єкту і предмету, – що ї є метою нашого дослідження.

Значення загальнотеоретичних уявлень про *правове регулювання* полягає, таким чином, в тому, що вони відображають цілісність і динаміку правової системи шляхом розкриття глибинних, «інтимних» зав'язків і взаємозалежності її елементів. Завдяки цьому такі знання істотно полегшують практичну орієнтацію в складному, багатоаспектному світі юридичних явищ. Ці знання дають можливість обирати з розгалуженого юридичного інструментарію саме ті засоби, регулятивна «енергія» котрих здатна забезпечити найповніше задоволення потреб, інтересів людей та їх спільностей, об'єднань [3].

Мета. У сучасному світі, який зокрема характеризується інноваціями, відзначається тенденція до розширення «об'єктів» правового регулювання, при цьому

відмічається висока динаміка ступеня її диверсифікації, що наглядно вбачається на прикладі суспільних відносин у сфері цифрових фінансових технологій, криптовалют (віртуальні активи і т.п.) [4; 5]. Однак, як приклад, у тому ж випадку регулювання криптовалют (віртуальні активи і т.п.), коли законодавець не видаючи нормативно-правовий акт для їх регулювання й офіційно не заперечує правовий характер суспільних відносин у сфері криптовалют (віртуальні активи і т.п.), у той же час не однозначно ідентифікує їх «об'єктом» правового регулювання. Є й протилежні процеси, коли навпаки, видання нових нормативно-правових актів далеко не завжди відбувається поряд із ідентифікацією нових «об'єктів» (не повною або не вірною ідентифікацією), що не сприяє зміцненню правової держави й розбалансує судову та правоохоронну систему [6]. Все це можна спостерігати при історико-правовому аналізі становлення законодавчої бази та судової практики з правового регулювання у сфері цифрових фінансових технологій, криптовалют (віртуальні активи і т.п.) в Україні протягом 2014–2023 роках [7].

Вважаємо, що саме впровадження альтернативної концепції в методології розбудови фрагменту загальної теорії права, якої притримується автор, а саме через розототожнення «об'єкту» і «предмету» в ключових та базових категоріях загальної теорії права, є вкрай важливою задачею [8].

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

З погляду на *мету* дослідження, в рамках концепції якої притримується автор, а саме розототожнення «об'єкту» та «предмету» в базовій та ключових категоріях сучасної юриспруденції, сформовано ряд *задач*: 1. Визначити прототип та сутність *об'єкту* правового регулювання; 2. Сформулювати поняття *об'єкту* правового регулювання; 3. Сформулювати поняття *предмету* правового регулювання; 4. Сформулювати розуміння співвідношень «об'єкту» та «предмету» правового регулювання, через призму сформованих визначень їх понять.

Цілі зумовлюють методологію їх досягнення, рівно як поставлені задачі визначають методи їх вирішення. Методологічна основа дослідження включала в себе сукупність філософських, загальнонаукових і спеціальних правових методів наукового пізнання.

Використовувалася наступна система методів наукового пізнання: а) загальнонаукова – дедукція та індукція, синтез та аналіз, наукова абстракція, аналогія, аналітична та діалектична, системний підхід; б) спеціально-юридичні методи пізнання, як то формально правовий, правове прогнозування, ретроспективний та порівняльно-правовий метод, метод порівняння, системно-структурний; в) методологічне обґрунтування сутності, природи та структури термінології, що є об'єктом дослідження. Разом це мало забезпечити отримання науково достовірних та об'єктивних результатів, а також досягнення сформульованої мети й виконання завдань дослідження.

Обрана джерельної бази та методологія її дослідження відповідає сформульованій меті та вирішення поставлених завдань і загалом сприяє створенню оптимальної структури отриманих висновків.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1 Предмет правового регулювання: аналіз класичного уявлення, що сформувався в рамках сталого підходу (ототожнення «об'єкту» і «предмету»)

На початку дослідження проаналізуємо традиційне визначення поняття «предмет» правового регулювання, що сформувався в рамках сталого підходу, – де відбувається ототожнення «об'єкту» і «предмету». Існує велика кількість визначень поняття «предмета» правового регулювання, нижче наведемо ряд із найвідоміших:

це суспільні відносини, на які звернено правове регулювання [9];

– комплекс урегульованих нормами права суспільних відносин однорідного характеру.

Предмет правового регулювання вказує, на яку групу суспільних відносин спрямований вплив норм права [10];

– сукупність соціальних відносин певного виду, що підлягають правовому регулюванню. У структуру предмета входять: суб'єкти та їх поведінка, явища навколишнього світу та соціальні цінності, з приводу яких люди вступають у правові відносини [11];

– як конкретні суспільні відносини, що потребують урегулювання саме нормами права, а не іншими соціальними нормами [12];

– це сукупність суспільних відносин, які урегульовані або повинні бути врегульовані правом [3];

– як суспільні відносини, упорядкування яких можливе і водночас доречне саме за допомогою юридичних засобів і способів, адже право є універсальним соціальним регулятором, проте не єдиним і не всеохоплюючим [2];

– сукупність якісно однорідних суспільних відносин, урегульованих правовими нормами (відповідає на запитання «що?»). Предмет правового регулювання вказує, на яку групу суспільних відносин спрямований вплив норм права. Предмет правового регулювання є умовне виділення певного відокремленого кола (сукупності) суспільних відносин, що мають єдину якість. Це дозволяє узагальнити норми права, які регулюють коло (сукупність) суспільних відносин, у таку нормативну спільність, як галузь права [13];

– як сукупність якісно однорідних суспільних відносин із власними особливостями й закономірностями, які підлягають упорядкуванню за допомогою права [1];

– суспільні відносини, які можуть регулюватися правом і при цьому потребують такого регулювання [14];

– це передбачене гіпотезою норми права суспільне відношення, яке виражається у взаємних юридичних правах і обов'язках суб'єктів права [15].

Проаналізувавши сталі/класичні уявлення поняття «предмету» правового регулювання, можна бачити наступні загальні тенденції, що їх об'єднують: 1) не має єдиної думки серед науковців щодо визначення кола суспільних відносин, які входять до предмету й які мають сталу узагальнену назву «сфери» правового регулювання; 2) виділяють основну думку про регулювання суспільних відносин завдяки нормам права.

2.2 «Сфера» правового регулювання, у визначенні «предмету» правового регулювання (у рамках ототожнення «об'єкту» і «предмету»), як прототип для визначення «об'єкту» правового регулювання (у рамках розототожнення «об'єкту» і «предмету»)

З цього приводу В. М. Протасов у «Теорія права та держави. Проблеми теорії права та держави. Питання та відповіді» (1999), притримуючись позиції ототожнення «об'єкту» і «предмету», що виражається навіть у стилі викладення його матеріалу («як об'єкт (предмет)» або «предмет (об'єкт)»), указував щодо близькості поняття «сфера» до розуміння «об'єкту» правового регулювання: «У юридичній літературі, у тому числі й навчальній, як об'єкт (предмет) правового регулювання називають суспільні відносини, що, на наш погляд, є невинуватим обмеженням меж цього об'єкта. Об'єктом правового регулювання виступає соціальна сфера, яку складають, щонайменше мірою, ...» [16].

Цікавим із точки зору продовження тренду нашого дослідження, а саме поняття «сфери» правового регулювання, є визначення надане О. М. Бандуркою, О. М. Головком, О. С. Передерієм та ін. у «Теорія держави та права України: підручник» (2018), де термін «сфера» застосовується у визначенні предмету правового регулювання – це якісно-однорідна сфера правового регулювання певного кола суспільних відносин. Вони ж зазначають, що предмет правового регулювання слід розуміти як сферу правового регулювання певних суспільних відносин, а не тільки як сферу суспільних відносин. Одне й те саме коло (сфера) суспільних відносин може бути врегульоване різними галузями, а предмет правового регулювання не повинен збігатися з предметом іншої галузі. Тому предмет правового регулювання – це не просто коло відносин, а коло відносин, урегульованих конкретно однорідною сукупністю норм права [17].

О. Ф. Скакун у «Теорія держави і права: підручник» (2001) також розміщує термін «сфера» у визначенні предмету регулювання публічного («... сфера «державних справ»: сфера устрою і діяльності держави як публічної влади, ...») та приватного права («...сфера «приватних справ»: сфера статусу вільної особи, приватної власності, ...») [13].

Л. М. Стрельбицька, О. О. Тихомиров, М. М. Мікуліна та ін. у «Теорія держави і права: навчальний посібник для підготовки фахівців з інформаційної безпеки» (2016) загострюють увагу, що: «... кожна сфера суспільних відносин, що становить предмет правового регулювання, ...» [1].

М. С. Кельман, О. Г. Мурашин у «Загальна теорія держави та права: підручник» (2005) визначаючи *предмет правового регулювання* доречно пишуть що: «Іншими словами, це сфера, на яку право поширює свою дію» [11].

М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. у «Загальна теорія держави і права: підручник» (2009 р.) зазначають, що певною мірою обсяг суспільних відносин, які можуть виступати предметом правового регулювання, залежить також від рівня правової культури населення, розвитку юридичної науки й юридичної техніки, ефективності юридичної практики та деяких інших чинників. Що ж стосується потреби в правовому врегулюванні суспільних відносин, яка є ще однією з обов'язкових умов їх включення до предмета правового регулювання, то вона зумовлюється іншими обставинами, і пов'язана перш за все з перебуванням таких відносин у сфері правового регулювання, тобто у царині тих соціальних інтересів, які реалізуються за підтримкою права [14].

Продовжуючи дослідження в контексті порозуміння «сфери» правового регулювання, потрібно зазначити, що право регулює лише ті відносини, що носять свідомо-вольовий характер. Право не може регулювати дії, що не залежать від волі та свідомості людей [9].

До сфери правового регулювання входять відносини, що: 1) відображають як індивідуальні інтереси членів суспільства, так і загальні інтереси суспільства в цілому; 2) реалізують взаємні інтереси всіх її учасників, кожний з яких йде на певний утиск своїх інтересів задля задоволення інтересів іншого; 3) потребують дотримання певних правил поведінки, обов'язковість яких підкріплена силою держави. Перерахованим ознакам відповідають такі три види суспільних відносин, як: 1) відносини людей, пов'язані з обміном цінностями (як матеріальними, так і нематеріальними). Тут потреба в правовому регулюванні виражена найпомітніше, адже у взаємоприйнятному обміні зацікавлені як окремі особи, так і суспільство в цілому. Ці відносини будуються на основі загальноновизнаних правил, обов'язковість яких підкріплена силою держави; 2) відносини, пов'язані з владним управлінням суспільством, бо в управлінні суспільними процесами зацікавлені як окремі особи, так і суспільство в цілому. Управління здійснюється для задоволення як індивідуальних, так і суспільних потреб відповідно до чітко встановлених правил та підкріплюються силою примусу держави; 3) відносини, пов'язані із забезпеченням правопорядку, покликані забезпечити нормальне функціонування всіх сфер суспільного життя [9].

О. Ф. Скаун у «Теорія держави і права: підручник» (2001) не використовує термін «об'єкт правового регулювання», однак використовує термін «сфера правового регулювання», вказуючи коротко, що слово «сфера» означає охоп (окружність), а слово «об'єкт» все наявне.

Там же він дає наступне визначення *сфери правового регулювання* – це сукупність суспільних відносин, яку можна й необхідно впорядкувати за допомогою

права і правових засобів. Інакше: сфера правового регулювання – галузь соціального простору, яка охоплена правом. Це, насамперед, суспільні відносини – економічні, політичні, соціально-культурні. Йдеться про ті суспільні відносини, функціонування яких неможливо без використання правових засобів. Скласти сферу правового регулювання можуть лише відносини, що піддаються правовому регулюванню. Право регулює конкретні, найсутнісніші, глобальні відносини, що проходять через волю і свідомість людей [13].

С. О. Гладкий (2016) визначає інакше сферу *правового регулювання* – це соціальний простір, на який поширюється правове регулювання [15].

М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. у «Загальна теорія держави і права: підручник» (2009) також згадують про *сферу правового регулювання*: «Водночас не всі стосунки між людьми, навіть якщо вони складаються у сфері правового регулювання та можуть бути врегульовані юридичними засобами, вимагають цього. Частина суспільних відносин, що знаходяться у сфері правового регулювання, достатньою мірою впорядковуються іншими, ніж право, соціальними регуляторами, а тому не потребують для свого нормального розвитку ще й правової регламентації» [14].

П. М. Рабінович у «Основи загальної теорії права та держави: навчальний посібник» (2007) займає аналогічну позицію щодо використання терміну «сфера» правового регулювання й визначає її наступним чином – це той соціальний простір (тобто частина суспільних (відносин), на який поширюється або може поширюватися правове регулювання [3].

Межі правового регулювання – це ті уявні лінії, які відокремлюють правове від поза-правового, вказують, де закінчується можливість владного впливу органів державної влади на поведінку особи та суспільні відносини. Вихід за межі правового регулювання є вкрай небажаним та нерідко шкідливим. Така дія зменшує ефективність правового регулювання, втручається в сферу автономії особи, її свободу, суперечить громадському договору [10].

Існують певні об'єктивні можливості права, які визначають межі правового регулювання, поза якими воно стає неефективним, некорисним і навіть здатне перетворитися на свою протилежність – стати неправим, тобто шкідливим. Визначення цих меж є необхідним із метою запобігання тотальному регламентуванню суспільного життя й втручанню держави в особисте життя членів суспільства. Право досягає своїх цілей і дійсно регулює суспільні відносини лише остільки, оскільки поведінка людей, якої вимагають його норми, є об'єктивно можливою й відповідає соціальним, зокрема економічним і політичним, умовам. Отже, не всі суспільні відносини підлягають правовому регулюванню, а тільки ті, що відповідають певним ознакам: 1) мають соціальну значущість; 2) зачіпають інтереси інших осіб або суспільства у цілому; 3) припускають можливість соці-

ального конфлікту внаслідок вартості та обмеженості ресурсів (суспільних благ), з приводу яких вони виникають; 4) є сталими, нерідко повторюваними; 5) не можуть бути ефективно врегульованими за допомогою інших соціальних регуляторів без залучення права; 6) припускають можливість зовнішнього, саме правового контролю над ними. Коло суспільних відносин, що підлягають правовому регулюванню, не є постійним; воно може змінюватися залежно від потреб суспільства [2].

Водночас кожна визначена сфера діяльності не є предметом виключно однієї галузі права – вона перетинається з іншими галузями [18].

Узагальнюючи розуміння поняття «сфери» правового регулювання (при отождоженні «об'єкту» і «предмету»), яке, на наш погляд, є фактично прототипом для формування визначення поняття «об'єкту» правового регулювання (у рамках розототожнення «об'єкту» і «предмету»). Представимо замість висновків, нижче на Рис. 1, власне бачення на розуміння «об'єкту» правового регулювання, з точки зору охопту ним (сфери) суспільних відносин.

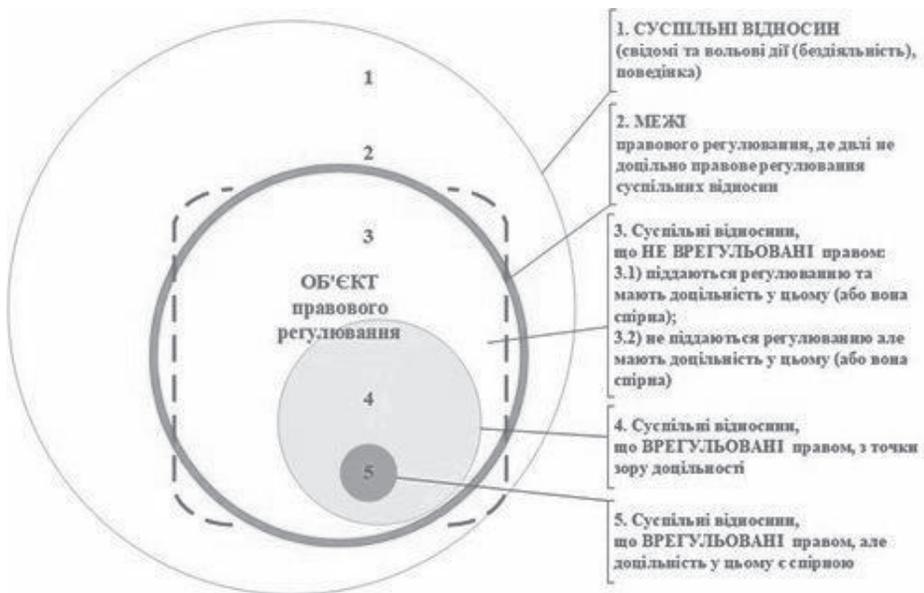

Рисунок 1. Об'єкт правового регулювання з точки зору охопту (сфери) суспільних відносин регулювання (концепція розототожнення «об'єкту» і «предмету»)

Надалі розглянемо виділений нами, як *об'єкт* правового регулювання, з точки зору співвідношення розуміння «можливості» та «доцільності» правового

регулювання суспільних відносин у рамках меж розумно-допустимого втручання в соціальне життя суспільства. Результати такого співвідношення у візуальному вигляді представимо нижче на Рис. 2.

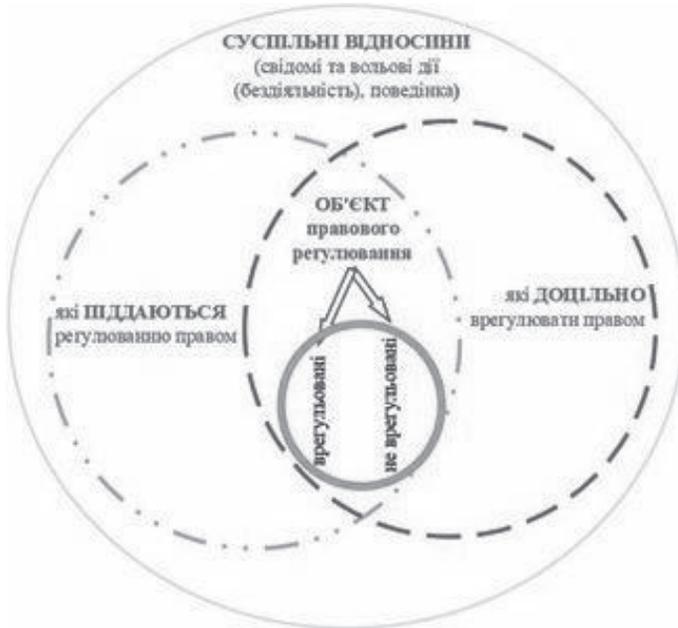

Рисунок 2. Об'єкт правового регулювання з точки зору співвідношення розуміння «можливості» та «доцільності» правового регулювання суспільних відносин у рамках меж розумно-допустимого втручання в соціальне життя суспільства (концепція розототожнення «об'єкту» і «предмету»)

Однак обрисованого нами ідеально збалансованого розуміння «можливості» та «доцільності» правового регулювання суспільних відносин у рамках меж, зазвичай, немає. Це викликано тим, що законодавець із тих чи інших причин іноді виходить за межі правового регулювання та намагається регулювати відносини, які не тільки не повинні, але навіть не можуть бути врегульовані правом.

На кінець, продовжуючи характеризувати «об'єкт» правового регулювання, доцільно це зробити з огляду його структури, яка складається з трьох видів суспільних відносин, як: 1) відносини людей, пов'язані з обміном цінностями (як матеріальними, так і нематеріальними); 2) відносини, пов'язані з владним управлінням суспільством; 3) відносини, пов'язані із забезпеченням правопорядку, покликані забезпечити нормальне функціонування всіх сфер суспільного життя.

Представимо «об’єкт» правового регулювання з точки зору структури суспільних відносин, які входять до нього нижче на Рис. 3.

Рисунок 3. Об’єкт правового регулювання з точки зору структури суспільних відносин, які ним охоплюються (концепція розототожнення «об’єкту» і «предмету»)

2.3 Формування поняття «об’єкт» правового регулювання в розрізі «безпосередній» та «опосередкований»: у рамках альтернативної концепції розототожнення «об’єкту» і «предмету», як протиставлення сталій концепції що існує в загальній теорії права

У філософсько ідеальному розумінні поняття «об’єкт» повинен бути ширше за поняття «предмет». Оскільки, як ми з’ясували вище, до «об’єкту» правового регулювання входять суспільні відносини, які не тільки вже врегульовані правом, а й ті, що піддаються правовому регулюванню на фоні обґрунтованої доцільності такого регулювання, – розширення норм права, як «предмета» правового регулювання.

Р. З. Лівшиць звертає увагу на те, що сфера правового регулювання не може охоплювати незмінний постійний обсяг суспільних відносин, вона може розширюватися за рахунок появи нових суспільних відносин, що вимагають правового регулювання. Можливе й звуження сфери правового регулювання за рахунок відмови від використання правових засобів впливу в тих чи інших галузях суспільних відносин.

О. Ф. Скаун займає аналогічну позицію, вказуючи, що сфера правого регулювання все ж таки піддається зміні: залежно від завдань змінюється зміст правового регулювання, звужується або розширюється його сфера [13; 19; 20].

Ю. А. Тихомиров у рамках розгляду питання динаміки сфер та методів публічно-правового регулювання, акцентував увагу, що «[...] рухливість сфер публічно-правового регулювання є постійно діючим фактором [...]» [12].

У силу різноманіття та постійного розвитку суспільних відносин на фоні того, що ані в науковій літературі, ані в нормативних джерелах не може міститися вичерпного переліку їх видів, як такі, що підлягають (потенційно) правовому регулюванню, як «об'єкти» правового регулювання. На практиці необхідність правового регулювання суспільних відносин визначає законодавчий чи уповноважений орган (у т.р. судова та правоохоронна система). Їхні відповідні рішення про необхідність такого регулювання знаходять відображення в нормативно-правових актах залежно від зміни інтересів учасників суспільних відносин (у т.р. держави, як домінуючого суб'єкта), економічного, соціального, духовно-культурного стану суспільства в цілому та інших факторів.

Для продовження формування проблематики й подальшого її вирішення на-самперед звернемо увагу на думки юристів-науковців, які стануть в основу для її розуміння.

М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. у «Загальна теорія держави і права: підручник» (2009) зазначають, що правове регулювання поширюється (має поширюватися) не на всі стосунки між людьми, а лише на ті суспільні відносини, що утворюють його предмет. Суспільні відносини можуть регулюватися правом, якщо вони: по-перше, є свідомими й вольовими, що відповідно передбачає здатність їх учасників розуміти зміст та можливі наслідки своєї поведінки, а також обирати та реалізовувати її певні варіанти; по-друге, мають певний зовнішній вираз у поведінці суб'єктів цих відносин (без чого не було б можливим забезпечити надійне додержання правових приписів, спрямованих на їх регламентацію). Саме тому, серед іншого, право не регулює думки людей, а також інші прояви їх поведінки, які не піддаються фіксації за допомогою засобів зовнішнього спостереження; по-третє, досить чітко визначені за їх суб'єктами й об'єктами. З огляду на це правовою регламентацією не можуть охоплюватися соціальні зв'язки з неповністю визначеним суб'єктним складом, як-то: відносини, суб'єктами яких виступають такі недостатньо конкретизовані соціальні угруповання, як соціальні класи, етноси або ж відносини, що складаються з приводу таких об'єктів, як, наприклад, винаходи та відкриття, що не можуть бути належним чином описані [14].

К. В. Шурупова доводить, що сукупний аналіз розглянутої інформаційної сфери, діяльності суб'єктів у цій сфері, пов'язаної з інформацією та інформаційними об'єктами, з урахуванням дотримання їхніх прав і виконання обов'язків, дає можливість виявити таку сукупність загальних для даної сфери відносин, а також відносин по окремих видах діяльності, систематизувати її [18]. Вчена у своєму дослідженні уточнює, що інформація не є об'єктом інформаційного права, оскільки-

ки до структури об'єкта кожної галузі права включаються тільки суспільні відносини. Втім у кожному конкретному випадку вони мають свої особливості, зумовлені специфікою самого об'єкту, тобто в даному разі – інформацією. Зрозуміло, що групи суспільних відносин, які є об'єктом інформаційного права, неоднорідні, оскільки неоднорідною є власне інформація. Їх об'єднує лише те, що об'єктом цих відносин є інформація та похідні від неї у вигляді певних інформаційних продуктів, послуг [18].

Ми одночасно бачимо і цінне, і хибне в даному твердженні К. В. Шурупової, яке зроблено в рамках галузевого дослідження. Протиріччя є в тому, що на початку першого речення зазначено *«інформація не є об'єктом інформаційного права»*, а вже на початку останнього речення *«Їх об'єднує лише те, що об'єктом цих відносин є інформація»*. Цінне це те, що автор вірно підмітила існування *«похідні від неї у вигляді певних інформаційних продуктів, послуг»*.

Тобто нам потрібно розуміти, що проблемою чіткого формування у визначенні поняття «об'єкту правового регулювання» є розмежування суспільних відносин, що безпосередньо є «об'єктом» правового регулювання та похідних від цих суспільних відносин, як-то опосередковано йому: певний інтерес та/або блага (матеріальні та нематеріальні), які на практиці, та й у більшості законотворчої діяльності, галузевих наукових досліджень авторам плутаються між собою, а то й підміняються.

З урахуванням вищевикладеного аналізу наукової літератури, спробуємо сформулювати власне бачення на визначення поняття «об'єкт правового регулювання», передусім притримуючись на сформовану автором методологію в розбудові фрагменту загальної теорії права (розототожнення «об'єкту» і «предмету»), у наступному вигляді:

Об'єкт правового регулювання – це стійкі, однорідні, об'єктивні, соціально значущі та свідомо-вольові суспільні відносини, що мають вираз у поведінці (діяння) суб'єктів, які опосередковано цілеспрямовані на певний інтерес та/або інтерес-блага (матеріальні та нематеріальні), які вже врегульовані нормами права або такі, що розглядаються на доцільність, поряд із можливістю піддати їх правовому регулюванню (або змінити, скасувати врегульовані), – у межах розумно-допустимого втручання в соціальне життя суспільства.

Виходячи зі сформованого нами визначення поняття «об'єкту правового регулювання» вона має послідовну й взаємопов'язану, взаємообумовлену структуру у вигляді наступного ряду, що можна представити в двох складових, як-то 1) «безпосередня» та 2) «опосередкована» частина об'єкту правового регулювання: 1) *певні суспільні відносини, що виражені поведінкою/діянням та націлені на 2) інтерес/інтерес-блага.*

Спробуємо представити це візуально нижче на Рис. 4.

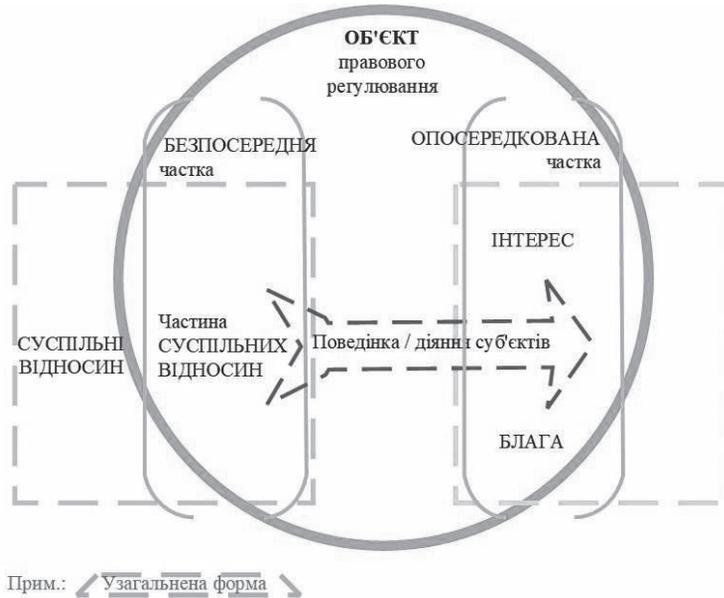

Рисунок 4. Структура змісту об'єкту правового регулювання: в розрізі «безпосередньої» та «опосередкованої» його частки (у рамках концепції розотожнення «об'єкту» і «предмету»)

2.4 Формування поняття «предмет» правового регулювання в рамках альтернативної концепції розотожнення «об'єкту» і «предмету»

Ураховуючи здобутки попередніх підрозділів щодо правового аналізу існуючих класичних визначень «предмету» правового регулювання (у рамках ототожнення «об'єкту» і «предмету»). І враховуючи сформовану власну позицію щодо визначення поняття «об'єкт» правового регулювання, але вже в рамках концепції з розотожнення «об'єкту» і «предмету». Як наступний логічний обумовлений крок сформуємо в рамках запропонованої методології розбудови фрагменту загальної теорії права власний погляд на визначення поняття «предмету» правового регулювання.

Більш детально зупинимося на розумінні словосполучення «правовий механізм», який втілює правову трансформацією «закономірностей і тенденцій», і на нашу думку, є одним із ключових елементів для розуміння предмету правового регулювання.

Енциклопедичний словник із державного управління (2010) дає наступне визначення правовому механізму – комплекс взаємопов'язаних юридичних засобів, які об'єктивовані на нормативному рівні, необхідні та достатні для досягнення певної мети [21].

В. В. Копейчиков, А. М. Колодій, Л. С. Лисенков та ін. у «Загальна теорія держави і права: навчальний посібник» (1999) визначає *механізм правової поведінки* – сукупність засобів, за допомогою яких здійснюється регулювання поведінки людини правом [22].

Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна у «Теорія держави і права: навчальний посібник» (2008) вважає, що механізм правового регулювання як узяті в сукупності систему правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин. За допомогою цієї системи правових засобів, способів і форм, зазначають правники, нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється й забезпечується правопорядок [23].

В цілому ми погоджуємося з О. М. Бондаренко, яка підсумовуючи власні дослідження тісно пов'язані з поняттям «*правовий механізм*» вказує, що переважна більшість дослідників вважає, що за своєю сутністю цей механізм являє собою сукупність взаємопов'язаних юридичних засобів, форм, методів, за допомогою яких урегульовуються суспільні відносини, встановлюється відповідний правовий порядок [24].

При формуванні визначення власного поняття «предмету» правового регулювання, зазначимо, що ми умисно будемо використовувати в більшій частині термін «об'єкт», не розкриваючи широко суть його поняття. Що буде «у корні» відрізнятися від класичного формування не тільки по суті, а й по формі, та тільки підкреслить доцільність застосування цих ключових-елементів окремо один від одного. Враховуючи все це, ми бачимо, визначення поняття «предмету» правового регулювання в наступному вигляді:

Предмет правового регулювання – це висвітлення в нормах права змісту правового регулювання (у т.р. установлюючи його механізм) суспільних відносин як складової частини об'єкту правового регулювання.

Іншими словами, предмет правового регулювання – це є розробки, реалізації й необхідне застосування норм права (стадії правового регулювання) для регламентації (у т.р. і втілення правового механізму) певних суспільних відносин (безпосередня частина об'єкту) забезпечуючи *узагальнюючий* правовий шлях для досягнення цілей.

Далі представимо місце «предмету» правового регулювання поряд з його «об'єктом» у ракурсі їх співвідношення, нижче на Рис. 5.

Наша позиція тільки підтверджує сталу думку, що предмет є частиною об'єкту, а саме її дослідженої частини, а в нашому випадку врегульованої правом частини певних суспільних відносин, тобто «предмет» є вужчим «об'єкту» і по своїй суті є загальним правовим інструментарієм для досягнення тих чи інших цілей суспільства.

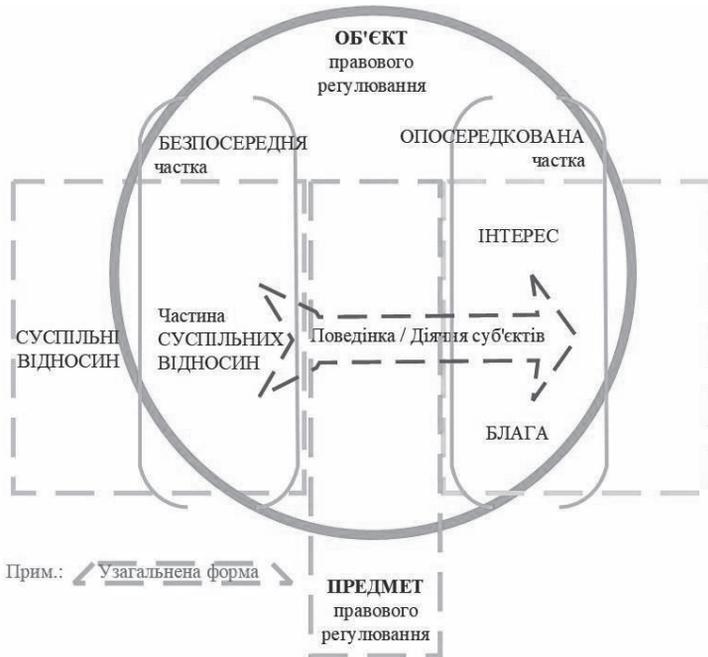

Рисунок 5. Місце і співвідношення «об'єкту» і «предмету» правового регулювання (у рамках концепції розотожнення «об'єкту» і «предмету»)

2.5 Правовий аналіз поняття «правове регулювання» у рамках існуючого, т.з. сталої концепції, з ототожнення «об'єкту» і «предмету» в загальній теорії права

Наукова правова література містить багато визначень поняття «правове регулювання», нижче наведемо деякі з найвідоміших і найцікавіших у контексті нашого дослідження:

- це *впорядкування* поведінки учасників *суспільних відносин* за допомогою спеціальних юридичних засобів і способів [2];
- це здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів *владно-регулятивний вплив* на *суспільні відносини* з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку [3];
- це цілеспрямована, нормативно-організаційна діяльність щодо *втілення регулюючих можливостей* правових норм та інших спеціально-юридичних засобів у *суспільні відносини* з метою їх упорядкування та прогресивного розвитку [17];
- це процес, спрямований на те, щоб за допомогою *правових засобів* гарантувати поведінку необхідну *суспільству*, спрямувати розвиток життєвих ситуацій у бажане правомірне русло [12];

– це цілеспрямований вплив права на суспільні відносини й поведінку осіб із метою їх упорядкування за допомогою системи спеціальних юридичних засобів [9];

– як здійснюваний за допомогою всієї сукупності правових засобів соціально необхідний процес упорядкування суспільних відносин, що потребують правового гарантування [1];

– це впорядкування суспільних відносин за допомогою спеціальних правових засобів та форм, здійснюване суб'єктами правотворчості [10];

– це здійснюване державою за допомогою права й сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток [13].

Сформовані визначення правового регулювання по своїй суті дуже схожі на визначення предмету правового регулювання. Ми маємо думку, що відповідь на питання: що таке «об'єкт» і «предмет» правового регулювання є на поверхні, але проглядається тільки тоді, якщо з початку 1) подивитися на проблематику з погляду етимологічно-філософського аналізу цих термінів («об'єкт» і «предмет») та 2) аргументи доцільності їх існування як окремих категорій (із точки зору гносеологічної доцільності), а потім 3) на зміст визначень поняття правового регулювання та предмету правового регулювання, які існують у правовій літературі, й які ми навели вище (у рамках ототожнення об'єкту та предмету).

Логічна-обґрунтованим є розуміння того, що те, на що направлено правове регулювання, а це є «суспільні відносини», і є безпосереднім «об'єктом» правового регулювання. І далі, послідовно відповідаючи на питання «як? яким чином вони регулюються?», і в узагальнюючому вигляді це є «норми права». Таким чином, правове регулювання в спрощеному уявленні направлене на «суспільні відносини» (об'єкт) за допомогою «норми права» (предмет). У попередніх роботах автора з даної тематики в рамках альтернативної концепції, а саме розототожнення «об'єкту» і «предмету» вже було обґрунтовано позиціонування «об'єкту» за допомогою питання «хто/що?», а «предмета» за допомогою питання «як?, яким чином?». Однак відмінністю тієї роботи є те, що там до базової категорії «права» як науки ці ж самі запитання ставляться відносно «дослідження науки права», то тут до категорії «правове регулювання» ці питання вже ставляться відносно «регулювання», тобто «що регулюється?» і «яким чином регулюється?» [8]

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Обґрунтовано через правовий аналіз поняття «сфери правового регулювання», його доречність як прототип для формування визначення поняття «об'єкту правового регулювання» (у рамках розототожнення «об'єкту» і «предмету»). Представлено власне бачення на розуміння «об'єкту правового регулювання» з точки зору охопту ним (сфери) суспільних відносин (Рис. 1).

Розглянуто «об'єкт правового регулювання» з точки зору співвідношення розуміння «можливості» та «доцільності» правового регулювання суспільних

відносин у рамках меж розумно-допустимого втручання в соціальне життя суспільства (Рис. 2).

Розглянуто «об'єкт правового регулювання» з точки зору його структури, яка утворюється за допомогою трьох видів суспільних відносин: 1) відносини людей, пов'язані з обміном цінностями (як матеріальними, так і нематеріальними); 2) відносини, пов'язані з владним управлінням суспільством; 3) відносини, пов'язані із забезпеченням правопорядку, покликані забезпечити нормальне функціонування всіх сфер суспільного життя (Рис. 3.).

2. *Сформовано визначення поняття «об'єкт правового регулювання».* Це стійкі, однорідні, об'єктивні, соціально значущі та свідомо-вольові суспільні відносини, що мають вираз у поведінці (діянні) суб'єктів, які опосередковано цілеспрямовані на певний інтерес та/або інтерес-блага (матеріальні та нематеріальні), які вже врегульовані нормами права або такі, що розглядаються на доцільність поряд із можливістю піддати їх правовому регулюванню (або змінити, скасувати врегульовані) у межах розумно-допустимого втручання в соціальне життя суспільства.

Виходячи зі сформованого нами визначення поняття «об'єкту правового регулювання» вона має послідовну й взаємопов'язану, взаємообумовлену структуру у вигляді наступного ряду, що можна представити в двох складових, як-то: 1) «безпосередня» та 2) «опосередкована» частина об'єкту правового регулювання: певні суспільні відносини, що виражені поведінкою/діянням та націлені на інтерес/інтерес-блага (Рис. 4).

3. *Сформовано визначення поняття «предмет правового регулювання»* – це висвітлення в нормах права змісту правового регулювання (у т.р. встановлюючи його механізм) суспільних відносини, як складової частини об'єкту правового регулювання.

Іншими словами предмет правового регулювання – це є розробки, реалізації й необхідне застосування норм права (стадії правового регулювання) для регламентації (у т.р. і втілення правового механізму) певних суспільних відносин (безпосередня частина об'єкту) забезпечуючи *узагальнюючий* правовий шлях для досягнення цілей (опосередкованої частини об'єкту) (Рис. 5).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Стрельбицька Л. М. Теорія держави і права : навч. посібн. для підготовки фахівців з інформаційної безпеки. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 332 с.
- [2] Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
- [3] Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібн. 9-е зі змін. вид. Львів : Край, 2007. 192 с.
- [4] Hrytsai S. Classification of virtual assets in Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2023. № 30(1). P. 135–152.
- [5] Грицай С. О. Поняттєвий ряд – віртуальні активи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2022. Т. 70. № 2. С. 313–317.

- [6] Hrytsai S. Digitization of government as a global trend of the future: implementation of the «electronic state» policy (on the example of Ukraine). *Reality of Politics*. 2023. № 24(2). P. 45–81.
- [7] Грицай С. О. Від криптовалюти до віртуальних активів: становлення законодавства України через призму хронологічно-правового аналізу. *Вісник НАПН України*. 2023. Т. 30. № 2. С. 160–193.
- [8] Грицай С. О. Об'єкт і предмет загальної теорії права: сутність, зміст, визначення, співвідношення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31. № 4. С. 27–45. URL: doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-4-27.
- [9] Волинка К. Г. Теорія держави і права : навч. посібн. Київ : МАУП, 2003. 240 с.
- [10] Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
- [11] Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права : підручник. Київ : Кондор, 2005. 477 с.
- [12] Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, О. Б. Горова, В. П. Власенко, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 116 с.
- [13] Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.
- [14] Загальна теорія держави і права : підручник / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
- [15] Гладкий С. О. Теорія держави і права : навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення навчальної дисципліни підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право». Полтава : ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2016.
- [16] Бандурка О. М. Теорія держави та права України : підручник. Харків : Майдан, 2018. 416 с.
- [17] Шурупова К. В. Співвідношення об'єкта та предмета інформаційного права як загальнотеоретична проблема. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. Вип. 25. С. 588–594.
- [18] Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник. 2-е, перероб. і доп. вид. Харків : Еспада, 2009. 752 с.
- [19] Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. 2-е вид. Київ : Алерта, КНТ, ЦУЛ, 2010. 172 с.
- [20] Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
- [21] Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. ; за ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 320 с.
- [22] Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ, 2008. 333 с.
- [23] Бондаренко О. М. Поняття та ознаки механізму правового регулювання вирішення податкового спору. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 1. С. 120–125. URL: doi.org/10.32844/2618–1258.2019.1–1.20.

REFERENCES

- [1] Strelbytska, L. M. (2016). *Theory of State and Law: A Manual for Training Information Security Specialists*. Kyiv: Condor Publishing House.

- [2] *General Theory of Law*. (2015). In M. I. Kozyubry (Ed.). Kyiv: Vaite.
- [3] Rabinovych, P. M. (2007). *Fundamentals of the General Theory of Law and State: a Manual 9th Edition with Amendments*. Lviv: Kray.
- [4] Hrytsai, S. (2023). Classification of virtual assets in Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30(1), 135–152.
- [5] Hrytsai, S. O. (2022). Conceptual Series – Virtual Assets. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. LAW Series*, 70(2), 313–317.
- [6] Hrytsai, S. (2023). Digitization of government as a global trend of the future: implementation of the «electronic state» policy (on the example of Ukraine). *Reality of Politics*, 24(2), 45–81.
- [7] Hrytsai, S. O. (2023). From cryptocurrency to virtual assets: the formation of Ukrainian legislation through the prism of chronological and legal analysis. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30(2), 160–193.
- [8] Hrytsai, S. O. (2024). The object and subject of the general theory of law: essence, content, definition, correlation. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(4), 27–45. Retrieved from doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-4-27.
- [9] Volynka, K. G. (2003). *Theory of State and Law*. Kyiv: MAUP.
- [10] Topolevskiy, R. B., & Fedina, N. V. (2020). *Theory of State and Law*. Lviv: Lviv State Police Department.
- [11] Kelman, M. S., & Murashyn, O. G. (2005). *General Theory of State and Law*. Kyiv: Condor.
- [12] Bilozorov, E. V., Horova, O. B., Vlasenko, V. P., Zavalny, A. M., Zayats, N. V., et al. *Theory of State and Law* (2017). In S. D. Gusareva, & O. D. Tikhomirov (Eds.). Kyiv: NAVS, Osvita Ukrainy.
- [13] Skakun, O. F. (2001). *Theory of State and Law*. Kharkiv: Konsum.
- [14] Tsvik, M. V., Petryshyn, O. V., Avramenko, L. V., & et al. (2009). General Theory of State and Law. In M. V. Tsvik, & O. V. Petryshyn (Eds.). Kharkiv: Pravo.
- [15] Gladkyi, S. O. (2016). *Theory of State and Law*. Poltava: University of Ukrainian Cooperatives «PUET».
- [16] Bandurka, O. M. (2018). *Theory of State and Law of Ukraine*. Kharkiv: Maidan.
- [17] Shurupova, K. V. (2012). The relationship between the object and subject of information law as a general theoretical problem. *Current problems of law: theory and practice*, 25, 588–594.
- [18] Skakun, O. F. (2009). *Theory of State and Law (Encyclopedic Course)*. 2-nd, revised and supplemented ed. Kharkiv: Espada.
- [19] Skakun, O. F. (2010). *Theory of Law and State*. 2nd ed. Kyiv: Alerta, KNT, TsUL.
- [20] *Encyclopedic Dictionary of Public Administration* (2010). Compiled by: Yu. P. Surmin, V. D. Bakumenko, A. M. Mykhnenko, et al. In Yu. V. Kovbasyuk, V. P. Troshchynsky, & Yu. P. Surmin (Eds.). Kyiv: NAPU.
- [21] Kolodiy, A. M., Kopeychikov, V. V., Lysenkov, S. L., et al. (1999). *General Theory of State and Law*. In V. V. Kopeychikov (Ed.). Kyiv: Yurinkom Inter.
- [22] Vedernikov, Yu.A., & Papirna, A. V. (2008). *Theory of State and Law*. Kyiv.
- [23] Bondarenko, O. M. (2019). The concept and features of the mechanism of legal regulation of tax dispute resolution. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 1, 120–125. Retrieved from doi.org/10.32844/2618–1258.2019.1–1.20.

Сергій Олександрович Грицай

Кандидат юридичних наук, доцент

Професор кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін

Інститут права та суспільних відносин

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

04071, вул. Львівська, 23, Київ, Україна

Serhii O. Hrytsai

Candidate of Law, Associate Professor

Professor at the Department of Sectoral Law and General Legal Disciplines

Institute of Law and Social Relations

Open International University of Human Development «Ukraine»

04071, 23 Lvivs'ka St., Kyiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Грицай С. О. Об'єкт і предмет правового регулювання: сутність, зміст, визначення, співвідношення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. №3. С. 87–107.

Suggested Citation: Hrytsai, S. O. (2025). Object and Subject of Legal Regulation: Essence, Content, Definition, Correlation. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 32(3), 87–107.

Стаття надійшла / Submitted: 31/05/2025

Доопрацьовано / Revised: 30/06/2025

Схвалено до друку / Accepted: 29/09/2025